

man begjærede; og det Ord „Undtagelse“, det har nu, som de lærde i vor Tid muligens ville sige, sin Dialektik ligesaa vel som saamange andre Ord. Jeg skal imidlertid ikke vove mig umiddelbart ind paa denne Betragtning af Sagen, men jeg skal kun holde mig til, at der næsten i alle Sprog findes et Mundheld, — ialtsald gaar det igjennem alle Kulturverdenens Lande —, som hedder, „at Undtagelsen stadfæster Reglen“. Thi dette Ordspog har en dobbelt Betydning og deri ligger nok, saavidt jeg kan følge med de lærde, den Dobbelttydighed, som er medindbefattet i Talen om et Begrebs Dialektik. Dette Ordspog udtaler nemlig deels en simpel og ligefrem Sandhed, men saa skjuler der sig i Tausheden en Bemærkning, som man ikke maa overhøre: kun den, der har hørt begge Dele, forstaaer Ordspoget. Ordspoget siger ganske ligefrem — og det vil jeg ogsaa i den foreliggende Sag staae ved og tilægne mig —, at Undtagelsen stadfæster Reglen. Undtagelsen er som en Gæst, der kommer ind i en Forsamling og ligesom spørger sig for, om der ikke skulde være Plads til ham. Han veed, at han er ikke ventet, er ikke blandt de Indbudne og seer derfor venligt til Høire og Venstre, om han ikke dog tør vente at opnaae, at der ogsaa blev en Plads for ham. Saaledes kommer Undtagelsen frem, og deraf følger af sig selv, at Undtagelsen ligesom Gæsten sætter sig ikke øverst ved Bordenden, at Undtagelsen ikke bryder med Reglerne, som finde Sted i Samfundet, men netop erkjendiger sig om, hvorvidt disse Regler tilstede dens Nærværelse og Deeltagelse, at den kun udstrækker sin Talen og Virken derefter. Men naar det hedder „Undtagelsen stadfæster Reglen“ — hvad intet Ordspog siger om Esterkommelsen af Reglen, thi der er det selvforstaaeligt —, saa ligger deri tillige den tause Bemærkning, som man kunde kalde en Kritik over Undtagelsen, at denne Undtagelse, der kommer saa høflig og venlig og vil sees paa med Mildehed, og som vil stadfæste Reglen ved at begrænde sine særlige Dinstler, saa de nogenlunde kunne bestaae med Reglen, den er udsat for en svær Fristelse, — det ere jo endogsaa vi Menneſker, endſige en Undtagelse — er udsat for en overvæltet stor Fristelse. Og den bestaaer

deri, at naar Pladsen indrømmes, saa begynder altfor let Lyften til at bryde Reglen. Det er et Bink, Folkeviisdommen giver om, at Undtagelsen er den Unge og Reglen den Gamle. Det er et Bink, Folkeviisdommen giver os om, at det kan vel komme over Undtagelsen, at den — naar den er bleven venlig modtagen i Selskabet, naar den saa føler sin Kraft, naar Ungdommens Blod bruser i den, og naar den saa seer, — hvad der er sagt, dristigt, og dog stundom og i visse Maader sandt, menneſkeligt sandt, — at Fremtiden hører den til, — at den saa en lille Smule for tidligt vil gjøre dette gjældende og paa eengang faaer et Syn paa alle de Elbre, paa Reglen, paa Medlemmerne i Selskabet, hvori Gæsten indtraadte, som om de vare lutter gamle Parviller eller Ahnebilleder, Billeder af en Fortid, som forlangst er forgangen, som man gjerne kan lade hænge paa Væggen, men ved Siden af hvilke den ungdomsfriske Gæst, Undtagelsen, kan træde seirende og herkende frem. Det er det, der er læst, ikke blot hos det danske Folk — thi Ordspoget gaar som sagt langt videre —, men hos alle Kulturfolk i det Udtryk, at „Undtagelsen stadfæster Reglen“. Naar Undtagelsen vil blive ved at være, hvad den er, Undtagelse, saa er den ikke blot ikke skadelig for Reglen — vi tale jo om menneſkelige Regler, de guddommelige Regler taale ingen Undtagelse —, men den er i høi Grad en Stadfæstelse for Reglen. Og der kan ikke let tænkes nogen smukkere Stadfæstelse for Reglen i et bestemt Forhold, i en bestemt Kreds, end den, at Undtagelsen ikke som trælunden eller stavnsbunden og ikke paa nogen Maade dreven derind, kommer frivillig som Gæsten, tager ligesom Hatten af og siger: „Her lader til godt at være, er her ikke en Plads til mig, jeg har vel ikke ganske de Egenſkaber, der kræves, men skulde der dog ikke findes en Plads til mig i denne Kreds?“ Ja! Undtagelsen stadfæster visse Regler. Men den har en farlig Fristelse i sig og med sig. Og just derfor maa man, hvergang en Undtagelse indfinder sig, besinde sig og tillige see paa denne Side af Sagen. Var det derfor saa, ja, var det derfor saa, at denne Undtagelse, der her søges indledet, skulde og vilde strax eller snart eller overhovedet i en Fremtid, vi